

Toetsing Flora- en faunawet in verband met bestemmingsplanwijzigingen Earnewâld

Opdrachtgever	Gemeente Tytsjerksteradiel
Referentie	Stoker, O. 2014. Toetsing Flora- en faunawet in verband met bestemmingsplanwijzigingen Earnewâld. A&W-notitie 2172. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.
Projectcode	2172ear
Status	Definitief
Datum	23 september 2014
Projectleider	R.M.G. van der Hut
Autorisatie	R. Strijkstra

Inhoud

1. Inleiding
 2. Situatieschets en plannen
 3. Soortbescherming en beoordeling
 4. Conclusies
- Literatuur

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv

Suderwei 2

Postbus 32, 9269 ZR Feanwâlden

tel. 0511 – 474764, fax 0511 – 472740

email: info@altwym.nl

website: www.altwym.nl

Foto 1 t/m 4 Impressie van plangebied A (A&W september 2014).

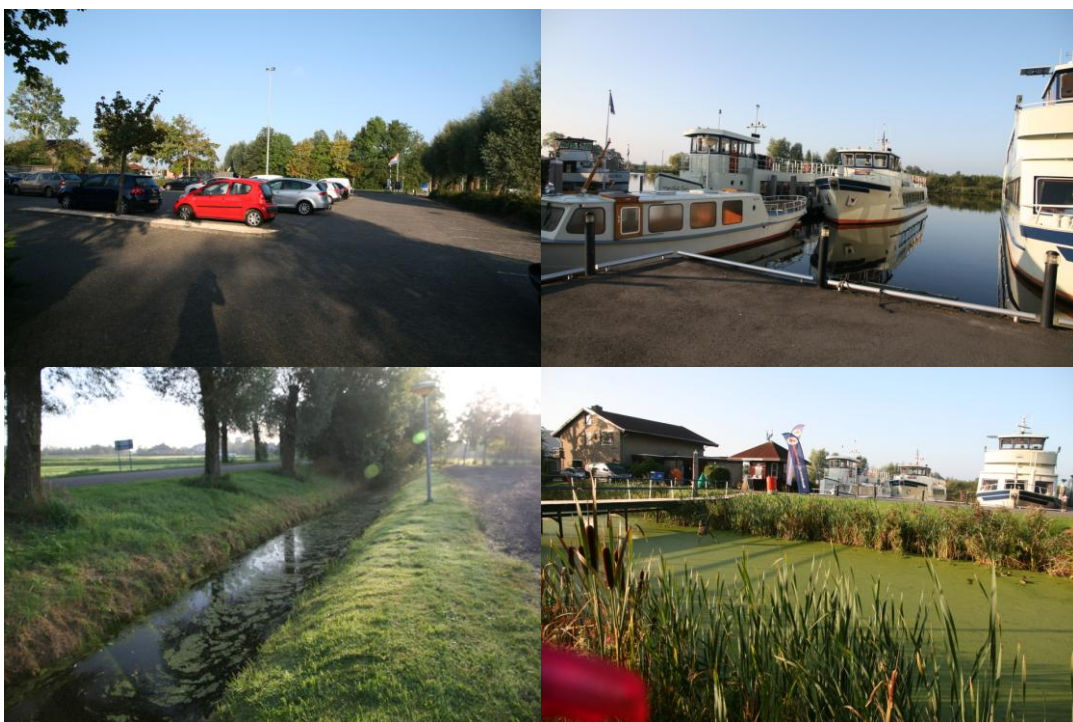

Foto 5 t/m 8 Impressie van plangebied B (A&W september 2014).

1. Inleiding

De Gemeente Tytsjerksteradiel is voornemens om het Bestemmingsplan Earnewâld te wijzigingen. Deze wijziging is nodig in verband met een beoogde uitbreiding van een jachthaven en de realisatie van een appartementencomplex. Op dit moment bevindt het project zich in een fase van voorbereiding en planvorming en in dit kader is ecologisch onderzoek gewenst om te bepalen hoe de plannen zich verhouden tot de ecologische wet- en regelgeving. De plannen zijn inmiddels al getoetst aan de Natuurbeschermingswet, waarbij de zogenoemde Voortoets is uitgevoerd (Beemster *et al.* 2014). In onderhavige rapportage worden de plannen daarom alleen in het kader van de Flora- en faunawet getoetst. De gemeente heeft Altenburg & Wymenga opdracht gegeven om dit ecologisch onderzoek uit te voeren.

Het doel van dit onderzoek is een ecologische quickscan, waarin de effecten van de plannen worden beoordeeld in het kader van de vigerende natuurwetgeving. Dit betreft alleen de Flora- en faunawet. Indien van toepassing, worden aanbevelingen gedaan voor mitigatie en eventueel aanvullend onderzoek.

In onderhavige notitie zijn de resultaten van het ecologisch onderzoek gepresenteerd. Het onderzoek naar de aanwezigheid van relevante natuurwaarden is gebaseerd op twee benaderingswijzen. Ten eerste zijn recente bronnen geraadpleegd (verspreidingsatlassen, overzichtswerken, onderzoeksrapporten en websites) over de aanwezigheid van beschermde soorten in en nabij het plangebied. Daarbij is onder andere gebruik gemaakt van de Voortoets die reeds is uitgevoerd (Beemster *et al.* 2014) en het Natura 2000 Beheerplan Alde Feanen (Provincie Fryslân 2014). Ten tweede is op 11 september 2014 een oriënterend veldbezoek uitgevoerd. Hierbij is het gebied onderzocht op mogelijkheden voor de aanwezigheid van kritische en/of beschermde soorten.

Altenburg & Wymenga presenteert in deze notitie de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde. Aan deze ecologische beoordeling kunnen geen rechten worden ontleend.

2. Situatieschets en plannen

De bestemmingsplanwijziging heeft betrekking op twee planlocaties (A en B; zie figuur 1). Deze locaties worden achtereenvolgens besproken.

Locatie A: De Koaidyk

Situatieschets

Het plangebied ligt aan de oostzijde van Earnewâld en is gelegen ten westen van de Koaidyk. Het betreft een deel van de oevers langs It Wiid (zie foto's 1 t/m 4). Langs de oevers ligt een fietspad. Een deel van de oevers loopt parallel aan de Koaidyk. De oevers zijn begroeid met riet, Harig wilgenroosje, Koninginnekruid en Grote lisdodde. Op de oever die haaks loopt op de Koaidyk staan meer bomen, zoals berk en Zwarte els. De oeverbegroeiing bestaat hier voornamelijk uit braam en Harig wilgenroosje. Ten zuiden van

het plangebied ligt een recreatiestrandje met gazon. Ten westen, aan de overkant van het water, staan bungalows.

Plannen

De plannen staan uitgebreid beschreven in Beemster *et al.* (2014). In deze rapportage nemen we een korte beschrijving op. Er zijn twee opties:

Optie 1

Dit betreft de realisatie van een (overdekte) jachthaven. Hierbij worden tevens een aantal voorzieningen beoogd, zoals een wasplaats voor schepen, onderhoudsloodsen en afmeermogelijkheden voor schepen.

Optie 2

Dit betreft een verplaatsing van botenverhuur naar de locatie aan de Koaidyk. Het betreft de verhuur van sloepen, open zeilboten en toervisboten, waarbij aanlegboxen worden gerealiseerd aan een deel van de oeverstrook. Daarnaast wordt een ontvangstruimte met toiletvoorzieningen en parkeerruimte beoogd.

In deze ecologische beoordeling gaan we ervan uit dat bij het realiseren van de jachthaven een groot deel van de oevers van het plangebied worden vergraven. Ook houden we er bij de beoordeling rekening mee dat het open water in het plangebied op één of andere wijze zal worden beïnvloed.

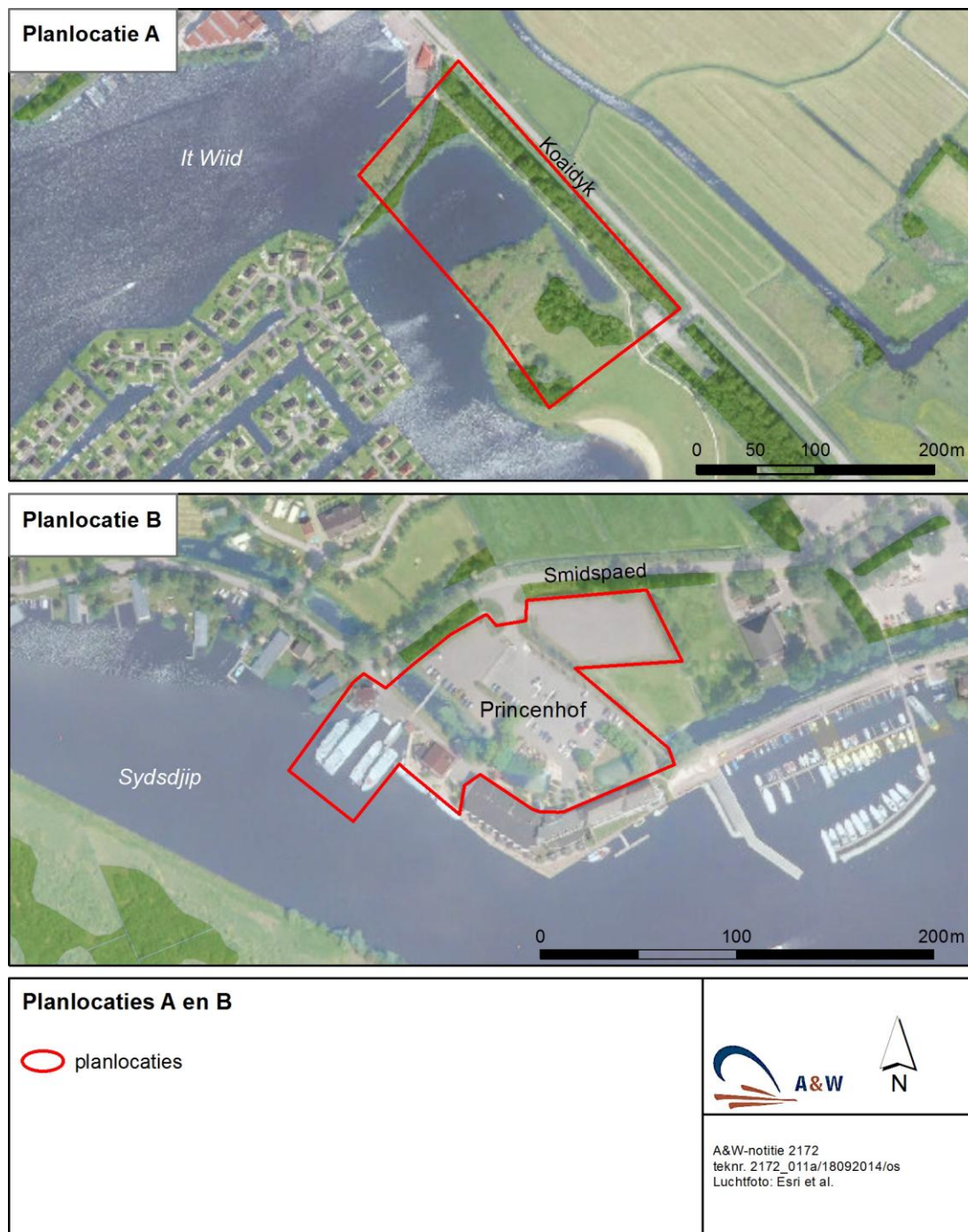
Locatie B: Parkeerterrein en bedrijfsruimte rondvaardij Princenhof

Situatieschets

Het plangebied bestaat in de huidige situatie uit een rondvaartbedrijf en omvat twee parkeerplaatsen en een haven waar aanlegplaatsen zijn voor de rondvaartboten (zie foto's 5 t/m 8). Het overige deel van het plangebied bestaat uit vijvers, watergangen en aanplant van bomen en bosschages.

Plannen

De plannen bestaan uit het verhuizen van het rondvaartbedrijf. Daarvoor in de plaats worden vijftig appartementen gerealiseerd op het voormalige parkeerterrein. Tevens komt er een haventje met 50 ligplaatsen. Er wordt van uitgegaan dat er geen gebouwen worden gesloopt.

Figuur 1. Ligging van de planlocaties A en B in Earnewâld.

3. Soortbescherming en beoordeling

Soortbescherming is in Nederland vastgelegd in de Flora- en faunawet, waaraan drie lijsten met soorten en hun beschermingsregime zijn gekoppeld (licht beschermde, middelzwaar beschermde en zwaar beschermde soorten). In de plangebieden is de aanwezigheid van soorten die beschermd zijn volgens de Flora- en faunawet op voorhand niet uit te sluiten. Hieronder is beschreven welke dat kunnen zijn en wat de consequenties daarvan zijn voor de beoogde herinrichtingsplannen.

3.1 Planten

De oevers in plangebied A zijn ruig begroeid met soorten, zoals Riet, Harig wilgenroosje, Koninginnekruid en Grote lisdodde. Op de noordwestelijke oever is meer houtopslag in de vorm van berk en Zwarte els. Hier groeit tevens veel braam en Harig wilgenroosje. Beide zijden van het fietspad bestaat uit een korte grazige vegetatie. Het overige deel van het plangebied bestaat uit diverse bomen en bosschages. Er zijn tijdens het veldbezoek geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Aangezien de omstandigheden voedselrijk zijn, worden deze ook niet verwacht in plangebied A.

Binnen plangebied B is geen tot weinig ruimte voor natuurlijk gevormde vegetaties. De oevervegetatie van de vijvers bestaat uit Riet en Grote lisdodde. Er zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen tijdens het gebiedsbezoek. Omdat het gebied intensief wordt beheerd, worden ze hier ook niet verwacht.

Samenvattend

De plannen veroorzaken op beide planlocaties geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van beschermde planten.

3.2 Ongewervelde diersoorten

In de Alde Feanen komt een aantal zwaar beschermde ongewervelde diersoorten voor, zoals de Groene glazenmaker en de Gevlekte witsnuitlibel. Deze en andere beschermde ongewervelde diersoorten stellen zeer specifieke eisen aan hun leefgebied. Gezien het ontbreken van dergelijke ecologische randvoorwaarden in beide plangebieden, worden hier geen wettelijk beschermde ongewervelde diersoorten verwacht (De Bruyne 2004, Kalkman 2004, Peeters *et al.* 2004, Bos *et al.* 2006, EIS *et al.* 2007, Bouwman *et al.* 2008, Timmermans *et al.* 2004).

3.3. Vissen

In de Alde Feanen komt een aantal beschermde vissoorten voor, zoals de zwaar beschermde Bittervoorn en Grote modderkruiper en de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad (Provincie Fryslân 2014).

Locatie A

Het oppervlaktewater in plangebied A maakt deel uit van de boezem. De Bittervoorn en de Grote modderkruiper komen niet voor in de boezem van de Alde Feanen (van der Heijden 2014). Deze soorten worden daarom niet in het plangebied verwacht. De Rivierdonderpad komt voornamelijk voor bij oevers met stortsteen. Gezien het ontbreken van stortsteen langs de oevers, wordt deze soort niet in het plangebied verwacht. Voor de Kleine modderkruiper geldt dat het plangebied in principe geschikt is voor deze soort en dat de aanwezigheid niet op voorhand kan worden uitgesloten. Bij werkzaamheden aan de oevers dient daarom te worden gewerkt volgens een door het ministerie van EZ goedgekeurde en relevante gedragscode, zoals de Gedragscode van de Waterschappen. Indien hier niet aan kan worden voldaan, is aanvullend onderzoek nodig om vast te stellen of deze soort wel of niet aanwezig is in het oppervlaktewater van het plangebied.

Locatie B

In het plangebied ligt een aantal vijvers en kavelsloten. De vijvers bestaan uit afgesloten stilstaand water. Hier worden geen beschermde vissoorten verwacht. De kavelsloten zijn ongeschikt voor bovengenoemde beschermde vissoorten, mogelijk met uitzondering van de

Kleine modderkruiper. Indien er werkzaamheden plaatsvinden aan deze watergangen kan worden gewerkt volgens een door het ministerie van EZ goedgekeurde en relevante gedragscode, zoals de gedragscode voor de Waterschappen. Indien hier niet aan kan worden voldaan, is aanvullend onderzoek naar de aanwezigheid van Kleine modderkruiper nodig.

Samenvattend

De aanwezigheid van Kleine modderkruiper kan niet op voorhand worden uitgesloten in beide plangebieden. Bij werkzaamheden aan de betreffende waterlichamen dient te worden gewerkt volgens een door het ministerie van EZ goedgekeurde en relevante gedragscode. Indien hier niet aan kan worden voldaan, is aanvullend visonderzoek nodig om vast te stellen of deze soort aanwezig is.

3.4. Amfibieën

Uit verspreidingsgegevens van amfibieën blijkt dat in de omgeving van de plangebieden een aantal licht beschermde soorten voorkomt, namelijk Bruine kikker, Gewone pad, Bastaardkikker en Kleine watersalamander (Van Delft *et al.* 2013). Hoogstwaarschijnlijk maken de planlocaties deel uit van het leefgebied van enkele van deze licht beschermde amfibieënsoorten.

De zwaar beschermde Heikikker komt op een aantal plekken in de Alde Feanen voor. Het plangebied A is in principe geschikt voor deze soort. In 2012 is in dit gebied door Tauw Heikikkeronderzoek uitgevoerd (Holtes 2012). Deze soort is toen niet aangetroffen. Omdat er sinds 2012 geen veranderingen in biotoop zijn geweest in het gebied en er bovendien in de omgeving kwalitatief beter leefgebied aanwezig is, kan worden aangenomen dat deze soort in de huidige situatie ook niet aanwezig is in plangebied A.

Voor planlocatie B geldt dat het plangebied niet voldoet aan de habitateisen van deze soort. De Heikikker wordt om deze reden niet in plangebied B verwacht. Overige zwaar beschermde amfibieën, zoals de Poelkikker, komen niet in de Alde Feanen voor (Van Delft *et al.* 2013).

Door de beoogde herinrichting van plangebied A en B gaat mogelijk een deel van het leefgebied van enkele licht beschermde amfibieënsoorten (tijdelijk) verloren. In de omgeving is voldoende alternatief leefgebied beschikbaar. Voor licht beschermde soorten geldt een algehele vrijstelling van het overtreden van enkele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling.

3.5. Reptielen

In de Alde Feanen zijn geen waarnemingen bekend van reptielen (Van Delft *et al.* 2013). Bij onderhavige toetsing zijn reptielen daarom niet relevant.

3.6 Vogels

Algemeen

De Alde Feanen zijn rijk aan broedvogels. Plangebied A is een relatief rustig gebied met brede rietoevers, water, bosschages en bomen. Soorten die hier mogelijk broeden, zijn Rietzanger, Tjiftjaf, Merel en Meerkoet.

Plangebied B bestaat voornamelijk uit verharding en er is sprake van veel (menselijke) verstoring. In de bomen en bosschages kunnen vogels van stad en park tot broeden komen,

zoals Merel en Roodborst. De vijvers en kavelsloten bieden broedgelegenheid voor Wilde eend en Fuut.

Er zijn verschillende mogelijkheden om overtreding van de Flora- en faunawet ten aanzien van broedende vogels te voorkomen. Werkzaamheden buiten het broedseizoen uitvoeren is een afdoende optie. Een alternatief is om versturende werkzaamheden voor aanvang van het broedseizoen te beginnen, zodat broedpogingen in het werkgebied achterwege blijven. Mochten er toch vogels tot broeden komen en worden verstoord door de werkzaamheden, dan ontstaat een conflict met de Flora- en faunawet en moeten de werkzaamheden worden gestaakt tot na de broedperiode.

Buiten het broedseizoen vallen de meeste nestplaatsen niet onder de bescherming van de Flora- en faunawet, maar een aantal vogelsoorten maakt gedurende het gehele jaar gebruik van de nestplaats of keert jaarlijks terug op dezelfde plaats. Hun nesten en de functionele leefomgeving daarvan worden daarom het gehele jaar beschermd. Tijdens het veldbezoek zijn in beide plangebieden geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen. De plannen veroorzaken bovendien geen negatieve effecten op de functionaliteit van jaarrond beschermde nestplaatsen in de omgeving van het plangebied.

Samenvattend

De plannen veroorzaken geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van broedvogels, mits broedende vogels en hun in gebruik zijnde nesten niet worden verstoord.

3.7 Vleermuizen

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn zwaar beschermd door de Flora- en faunawet (cat. 3 Ff-wet) en zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Voor deze soorten geldt sinds 26 augustus 2009, dat een ontheffing op basis van het wettelijke belang 'Ruimtelijke ontwikkeling' niet meer wordt verleend. Bij mogelijke conflicten met de Flora- en faunawet moeten daarom zoveel mogelijk maatregelen worden getroffen om negatieve effecten tegen te gaan. Om deze redenen wordt aan vleermuizen een aparte paragraaf besteed, de overige zoogdiersoorten komen in de volgende paragraaf aan bod

Volgens verspreidingsgegevens van vleermuizen komen in de Alde Feanen zes vleermuissoorten voor (Limpens *et al.* 1997, Melis 2012). Deze zijn: Meervleermuis, Watervleermuis, Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger en Rosse vleermuis. Voor vleermuizen zijn drie onderdelen van het leefgebied te onderscheiden die van groot belang (kunnen) zijn. Deze zijn: verblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegroutes. Hieronder worden deze drie elementen besproken.

Verblijfplaatsen

In de zomerperiode hebben vleermuizen in Nederland hun verblijfplaatsen voornamelijk in gebouwen en bomen. Tijdens de winter verblijven zij onder andere in gebouwen, bomen, bunkers en kelders. In plangebied A staan geen gebouwen. De bomen in het plangebied zijn te jong/te dun en bevatten geen geschikte holtes voor vleermuizen. Er worden om bovenstaande redenen geen verblijfplaatsen van vleermuizen binnen het plangebied verwacht.

In plangebied B staan enkele gebouwen die mogelijk geschikt zijn als verblijfplaats van vleermuizen. Er is in onderhavige toetsing vanuit gegaan dat er geen gebouwen worden gesloopt, waardoor er geen mogelijke verblijfplaatsen van vleermuizen verloren gaan. De bomen in het plangebied zijn niet geschikt voor vleermuizen, omdat deze geen geschikte holtes bevatten.

Samenvattend

De plannen veroorzaken om bovenstaande redenen geen directe effecten op verblijfplaatsen van vleermuizen.

Foerageergebied

Plangebied A is, gezien de afwezigheid van kunstverlichting, geschikt als foerageergebied van enkele van de bovengenoemde soorten. Indien in het kader van de herinrichting permanente kunstverlichting wordt aangebracht, gaat mogelijk een deel van dit foerageergebied verloren. In de omgeving is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden.

Plangebied B is in mindere mate geschikt als foerageergebied, vanwege de aanwezigheid van lantaarnpalen en andere (kunst)verlichting. Mogelijk foerageren in dit gebied soorten die ook in stedelijk gebied foerageren, zoals Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger. Door de herinrichting zal de kwaliteit van het foerageergebied voor vleermuizen ongewijzigd blijven. Bovendien is in de omgeving voldoende alternatief foerageergebied aanwezig.

Vliegroutes

Bij verplaatsingen tussen verblijfplaats en foerageergebied maken vleermuizen gebruik van lijnvormige landschapselementen om zich te oriënteren. De oevers en de bosschages in plangebied A zijn in principe lijnvormige elementen. Echter, gezien de ligging in het landschap wordt hiervan niet verwacht dat deze deel uitmaken van belangrijke vliegroutes van vleermuizen. In de omgeving van plangebied B zijn structuren aanwezig die geschikt zijn voor vliegroutes van vleermuizen, zoals de bomenrijen langs het Smidspaed en brede wateren (Sydsdijp en Fokkesloot). Door de plannen worden deze structuren niet zodanig gewijzigd dat deze ongeschikt worden.

Samenvattend

Om bovenstaande redenen mag worden geconcludeerd dat de functionaliteit van de in de omgeving aanwezige verblijfplaatsen van vleermuizen ten aanzien van vliegroutes blijft gewaarborgd.

Conclusie vleermuizen

Op basis van het bovenstaande wordt geconcludeerd, dat de beoogde plannen geen conflict veroorzaken met de Flora- en faunawet ten aanzien van vleermuizen.

3.8 Overige zoogdiersoorten

Licht beschermde zoogdiersoorten

Gezien de aanwezige biotopen in Plangebied A, maakt dit gebied mogelijk deel uit van het leefgebied van enkele licht beschermde zoogdiersoorten, zoals Egel, Mol, Vos en verschillende (spits)muisensoorten (Melis 2012). Ook zijn tijdens het veldbezoek pootafdrukken van Hermelijn gevonden. Plangebied B is, gezien de grote mate van menselijke verstoring en het grote oppervlakte verharding, in mindere mate geschikt. Toch kan dit gebied deel uitmaken van enkele van de bovengenoemde soorten.

Voor licht beschermde soorten geldt een vrijstelling van enkele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. De beoogde plannen veroorzaken daarom geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van licht beschermde zoogdiersoorten.

Middelzwaar beschermde zoogdiersoorten

In de Alde Feanen en de omgeving komen geen middelzwaar beschermde zoogdiersoorten voor, met uitzondering van de Steenmarter (zoogdieratlas.nl, Melis 2012). De Steenmarter heeft zich de afgelopen jaren steeds meer in westelijke richting verspreid over Nederland. Volgens de meest recente verspreidingsgegevens wordt deze soort ook waargenomen in de omgeving van Earnewâld (Melis 2012). Verblijfplaatsen van deze soort zijn in beide plangebieden niet aanwezig. Mogelijk maakt plangebied A deel uit van het foerageergebied van deze soort. Door de plannen wordt een deel van dit foerageergebied ongeschikt. In de omgeving van het plangebied is voldoende alternatief foerageergebied aanwezig. Plangebied B is niet geschikt als foerageergebied. De beoogde plannen veroorzaken daarom geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van de middelzwaar beschermde Steenmarter.

Zwaar beschermde zoogdiersoorten

Uit verspreidingsgegevens van zoogdieren blijkt dat in de Alde Feanen verscheidene zwaar beschermde zoogdiersoorten voorkomen, namelijk Noordse woelmuis, Waterspitsmuis, Otter en Boomarter (Melis 2012, zoogdieratlas.nl). In plangebied B worden geen van deze zwaar beschermde soorten verwacht, vanwege de hoge mate van menselijke verstoring en het ontbreken van natuurlijke biotopen. Hieronder staat beschreven welke rol plangebied A voor de betreffende soorten speelt.

Noordse woelmuis en Boomarter

De Noordse woelmuis en de Boomarter worden niet in Plangebied A verwacht omdat het gebied niet voldoet aan de habitateisen van deze soorten. Bovendien geldt voor de Boomarter dat het gebied aan de rand van de Alde Feanen ligt en er relatief veel (menselijke) verstoring aanwezig is door de ligging van de bungalows, de Koaidyk en het (recreatieve) fietspad.

Otter

Mogelijk maakt plangebied A wel deel uit van het leefgebied van de Otter. Deze soort rust overdag op oevers met een hoge bedekking van oevervegetatie en foerageert in de avonduren langs de oevers. Gezien de aanwezigheid van (menselijke) verstoring gedurende de dag, is de verwachting dat er geen verblijfplaatsen van deze soort aanwezig zijn. Bovendien zijn er tijdens het veldbezoek geen sporen van de Otter aangetroffen (spraints), wat erop duidt dat het plangebied niet van groot belang is voor deze soort. Wel kan het plangebied deel uit maken van het foerageergebied van deze soort. Door de werkzaamheden wordt daardoor mogelijk een klein deel van het foerageergebied van deze soort ongeschikt. Gezien de gemiddelde grootte van een territorium (mannetjes 15 km oeverlengte, vrouwtjes 7 km oeverlengte), is het onwaarschijnlijk dat door de herinrichting de functionaliteit van vaste rust- of verblijfplaatsen van Otter in gevaar komt. Om deze reden veroorzaakt de herinrichting van plangebied A geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van Otter.

Waterspitsmuis

De Waterspitsmuis komt verspreid voor in de Alde Feanen (van der Heijden 2014). De soort komt voor in en langs schoon, niet te voedselrijk water met een goed ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers. Deze soort is op veel plekken in de Alde Feanen aangetroffen en komt voor in verschillende biotopen (van der Heijden 2014). Vanwege de aanwezigheid van geschikt biotoop is de kans groot dat deze soort aanwezig is in het plangebied. Door de herinrichting gaat daardoor mogelijk een deel van het leefgebied van

deze soort verloren en ontstaat een knelpunt met de Flora- en faunawet. Om conflicten te voorkomen zijn er twee opties:

- het uitvoeren van aanvullend onderzoek naar de aan-/afwezigheid van Waterspitsmuis, indien aanwezig dient ontheffing volgens artikel 11 van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd. Indien de soort niet wordt aangetroffen dan is een ontheffing niet nodig.
- ervan uitgaan dat de Waterspitsmuis aanwezig is en direct ontheffing volgens artikel 11 van de Flora- en faunawet aanvragen.

Samenvattend

De beoogde herinrichting in plangebied B veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van zwaar beschermde zoogdiersoorten (exclusief vleermuizen). De herinrichting van plangebied A veroorzaakt mogelijk een conflict ten aanzien van Waterspitsmuis. Om vast te stellen hoe de plannen zich verhouden dient aanvullend onderzoek uitgevoerd te worden. Bij gebleken aanwezigheid dient ontheffing te worden aangevraagd. Een andere optie is om ervan uit te gaan dat de soort aanwezig is, waardoor direct ontheffing kan worden aangevraagd.

4. Conclusies

Op basis van de voorgaande hoofdstukken kunnen de volgende conclusies worden getrokken.

Conclusies ten aanzien van Plangebied A

Om te bepalen hoe de beoogde herinrichting zich verhoudt tot de Flora- en faunawet is aanvullend onderzoek naar de aan-/afwezigheid van Waterspitsmuis noodzakelijk. Bij gebleken aanwezigheid dient ontheffing volgens artikel 11 van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd. Een andere optie is om geen aanvullend onderzoek uit te voeren, maar direct ontheffing aan te vragen.

Ten aanzien van overige wettelijk beschermde soorten veroorzaakt de uitvoering van de plannen geen conflict met de Flora- en faunawet, mits wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:

- Er ten aanzien van Kleine modderkruiper bij werkzaamheden aan het oppervlaktewater wordt gewerkt volgens een door het Ministerie van EZ goedgekeurde en relevante gedragscode. Indien hier niet aan kan worden voldaan is aanvullend onderzoek nodig.
- Verstoring van broedende vogels en hun nesten wordt voorkomen.

Conclusies ten aanzien van Plangebied B

Ten aanzien van wettelijk beschermde soorten veroorzaakt de uitvoering van de plannen geen conflict met de Flora- en faunawet, mits wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:

- Er ten aanzien van Kleine modderkruiper bij werkzaamheden aan de kavelsloten wordt gewerkt volgens een door het Ministerie van EZ goedgekeurde en relevante gedragscode. Indien hier niet aan kan worden voldaan is aanvullend onderzoek nodig.
- Verstoring van broedende vogels en hun nesten wordt voorkomen.

Literatuur

- Beemster, N., E. Klop & E. van der Heijden. 2014. Ecologische beoordeling bestemmingsplanwijziging Earnewâld. A&W-rapport 1967. Altenburg & Wymenga bv. Feanwâlden.
- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhof, De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea. Papilionoidea. Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey Nederland.
- Bouwman, J.H., V.J. Kalkman, G. Abbingh, E.P. de Boer, R.P.G. Geraeds, D. Groenendijk, R. Ketelaar, R. Manger & T. Termaat 2008. Een actualisatie van de verspreiding van de Nederlandse libellen. Brachytron, jaargang 11(2), augustus 2008. Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Heteren.
- Bruyne, R. de 2004. Nauwe korfslak *Vertigo angustior* Jeffreys 1830, gebaseerd op gegevens tot het jaar 2002. EIS Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Delft, J. van, A. de Bruin & P. Frigge 2013. Waarnemingenoverzicht 2012. RAVON 51, jaargang 15 nummer 5; 119 - 132. RAVON, Nijmegen.
- EIS-Nederland, De Vlinderstichting & Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2007. Waarnemingenverslag dagvlinders, libellen en sprinkhanen. EIS-Nederland, Leiden / De Vlinderstichting, Wageningen / Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Assen.
- Heijden, van der. E. 2014. Ecologische beoordeling van de uitvoering van LIFE maatregelen in de Alde Feanen. A&W-rapport 1921. Altenburg & Wymenga, Veenwouden.
- Holtes, S. 2012. Heikikkeronderzoek Earnewâld. Kenmerk: N001-4815380SIH-awk-V01-NL. Tauw.
- Kalkman, V.J. 2004. Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Limpens, H.J.G.A., K. Mostert & W. Bongers (eds.) 1997. Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Melis, J. 2012. Werkatlas Zoogdieren van Friesland. Januari 2012. Zoogdieratlas Friesland.
- Melis, J. & De Jong, R., Koopmans, M. (red.) 2013. Vissen in Fryslân, werkatlas II, verspreiding 1900 - 2012. Wetterskip Fryslân, Altenburg&Wymenga, Fryslân Grien, Leeuwarden.
- Peeters, T.M.J., C. van Achterberg, W.R.B. Heitmans, W.F. Klein, V. Lefeber, A.J. van Loon, A.A. Mabelis, H. Nieuwenhuijsen, M. Reemer, J. de Rond, J. Smit, H.H.W. Velthuis, 2004. De wespen en mieren van Nederland (Hymenoptera: Aculeata. – Nederlandse Fauna 6. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden, KNNV Uitgeverij, Utrecht & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- Provincie Fryslân 2014. Natura Beheerplan Alde Feanen.
- Timmermans, G., R. Lipmann, M. Melchers & H. Holsteijn 2004. De Gewone rivierkreeft *Astacus astacus* (Linnaeus, 1758). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.